

حقوق شهروندی در قانون اساسی

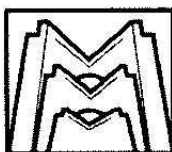
جمهوری اسلامی ایران

و

تطبیق آن با نظام بین المللی حقوق بشر

مؤلف:

عباس محمد حسینی

انتشارات استاد شهریار

تهران، ۱۴۰۰

سرشناسه	: محمد حسینی، عباس، ۱۳۵۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: حقوق شهروندی در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و تطبیق آن با نظام بین المللی حقوق بشر / مولف عباس محمد حسینی.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات استاد شهریار، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۱۱۳ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۷۵۷۷-۲۹-۷
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص: ۱۰۹-۱۱۳؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: حقوق مدنی -- ایران
موضوع	: حقوق بشر -- ایران
موضوع	: حقوق مدنی -- جنبه های مذهبی -- اسلام
رده بندی کنگره	: KMH۵۰۰
رده بندی دیویی	: ۳۴۶/۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۶۵۲۲۸۳

حقوق شهروندی در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و تطبیق آن با نظام بین المللی حقوق بشر

مؤلف : عباس محمد حسینی

ناشر : استاد شهریار

صفحه آرا : حمید محمدی

چاپ و صحافی : نسیم

شمارگان : ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ : اول - ۱۴۰۰

قیمت : ۹۵ هزار تومان

شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۷۵۷۷-۲۹-۷

نشانی: تهران، خیابان مطهری، خیابان فجر، کوچه شهید نظری، پلاک ۳۶، واحد ۶

تلفن تماس: ۰۲۱-۸۸۸۳۱۰۶۵ و ۰۲۱-۸۸۸۳۶۱۷۲

همراه: ۰۹۱۲۲۱۷۷۱۷۶

Email: norooz1347@yahoo.com

کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

مقدمه مولف	۱۱
پیش‌گفتار	۱۳
حق در اصطلاح حقوقی	۱۵
مفاهیم حقوق و قاعده حقوقی	۱۶
بخش اول: مفاهیم و کلیات حقوق بشر و حقوق شهروندی	۲۳
مقدمه:	۲۳
حقوق بشر چیست ؟	۲۴
معاهدات حقوق بشر و سازمان ملل متحد	۳۳
مفهوم حقوق شهروندی	۳۵
پیشینه حقوق شهروندی در ایران	۳۹
حقوق شهروندی در اسلام	۴۱
حقوق شهروندی در نظام حقوق داخلی	۴۳
حقوق شهروندی و رابطه آن با حقوق بشر	۴۵
تفاوت حقوق بشر و حقوق شهروندی	۴۸
اصول و ارزش‌های حقوق بشری در اسناد بین‌المللی	۵۰
- ستاد حقوق بشر قوه قضائیه	۵۳
ارکان و شرح وظایف ستاد حقوق بشر	۵۴
- کمیسیون حقوق بشر اسلامی	۵۷
- اداره کل حقوق بشر و زنان وزارت امور خارجه	۵۸

۵۹	..... مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک
۵۹	..... معاونت حقوق بشر و امور بین الملل وزارت دادگستری:
۶۱	..... معاونت حقوقی رئیس جمهور:
۶۲	..... سازمان بازرسی کل کشور
۶۳	..... دیوان عدالت اداری
۶۴	..... هیئت مرکزی نظارت بر حفظ حقوق شهروندی قوه قضائیه
	بخش دوم: بررسی و تطبیق فصل سوم قانون اساسی با حقوق و آزادی های فردی در اسناد
۶۵	..... بین المللی حقوق بشر
۶۶	..... اسناد بین المللی (منشور) حقوق بشر
۶۶	..... اعلامیه جهانی حقوق بشر
۶۹	..... میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی
۷۱	..... میثاق بین المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
۷۴	..... بررسی تطبیقی فصل سوم قانون اساسی با نسل های سه گانه حقوق بشر
۷۵	..... قانون اساسی و نسل اول حقوق بشر؛ حقوق مدنی و سیاسی (اصل آزادی)
۷۶	..... اصل نوزدهم قانون اساسی
۷۷	..... اصل بیستم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران:
۷۷	..... اصل بیست و یکم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران:
۷۹	..... اصل بیست و دوم قانون اساسی
۸۰	..... اصل سیزدهم قانون اساسی
۸۰	..... اصل پانزدهم قانون اساسی
۸۱	..... اصل بیست و سوم قانون اساسی
۸۲	..... اصل دوازدهم قانون اساسی
۸۳	..... اصل بیست و چهارم قانون اساسی
۸۴	..... اصل بیست و پنجم قانون اساسی

۸۵	اصل بیست و ششم قانون اساسی
۸۵	اصل بیست و هفتم قانون اساسی
۸۶	اصل سی و سوم قانون اساسی
۸۷	اصل سی و چهارم قانون اساسی
۸۸	اصل سی و پنجم قانون اساسی
۸۹	اصل سی و ششم قانون اساسی
۹۰	اصل سی و هفتم قانون اساسی
۹۰	اصل سی و هشتم قانون اساسی
۹۱	اصل سی و نهم قانون اساسی
۹۱	اصل چهلم قانون اساسی
۹۲	اصل چهلم و یکم قانون اساسی
۹۲	اصل چهلم و دوم قانون اساسی
۹۴	بند یکم اصل چهل و سوم قانون اساسی
	تامین نیازهای اساسی: مسکن، خوراک، پوشاک، بهداشت، درمان، آموزش و پرورش و امکانات لازم برای تشکیل خانواده برای همه . اصل بیست و هشتم قانون اساسی
۹۴	اصل بیست و نهم قانون اساسی
۹۶	اصل سی ام قانون اساسی
۹۸	اصل سی و یکم قانون اساسی
	قانون اساسی و نسل سوم حقوق بشر؛ حقوق همبستگی یا حقوق جمعی (اصل برادری)
۹۹	
۱۰۱	وجوه اشتراک و افتراق قانون اساسی با منشور حقوق بشر
۱۰۳	سخن پایانی
۱۰۹	منابع و مآخذ

مقدمه مولف

دولت جمهوری اسلامی ایران چندین سند بین‌المللی حقوق بشری مانند اعلامیه جهانی حقوق بشر، میثاق حقوق سیاسی و مدنی، میثاق حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، کنوانسیون حقوق کودک و ... را که دربرگیرنده مقرراتی در راستای رعایت و ترویج حقوق بشر است، به تصویب رسانده و عضویت در دیگر اسناد بین‌المللی حقوق بشری، مانند اعلامیه وین و برنامه عمل ۱۹۹۳ را دارد که در این اسناد بر آموزش حقوق بشر تأکید گردیده است.

از آنجایی که عضویت و تصویب کنوانسیون‌های حقوق بشری به تنهایی کافی نیست و دولت‌های عضو این اسناد بین‌المللی بایستی مفاد قوانین ملی و نظام حقوق داخلی خود را با محتوای اسناد بین‌المللی منطبق نموده و در رویه و عمل نیز به آن متعهد باشند؛ دولت جمهوری اسلامی نیز به رغم اینکه تعدادی از این کنوانسیون‌های حقوق بشری در سال‌های قبل از ۵۷ توسط حکومت پهلوی به تصویب رسیده، در تدوین قانون اساسی جدید و در فصل سوم آن، مجموعه‌ای از حقوق و آزادی‌های فردی را تحت عنوان «حقوق ملت» به رسمیت شناخته است که متأثر از تعهدات بین‌المللی دولت جمهوری اسلامی در قبال تصویب این اسناد بین‌المللی حقوق بشری است.

هرچند بر اساس اصل چهارم قانون اساسی، تمامی اصول این قانون و قوانین و مقررات وضع شده توسط مجلس شورای اسلامی و دستگاه‌های اجرایی کشور در زمینه حقوق بشر و حقوق شهروندی بایستی با موازین و احکام شرع اسلام مغایرت نداشته باشد؛ اما در کلیات تفاوت چندانی بین حقوق و آزادی‌های شناسایی شده در فصل سوم

قانون اساسی که از آن به عنوان حقوق شهروندی تعبیر می‌شود با حقوق و آزادی‌های اساسی مندرج در منشور حقوق بشر (اعلامیه و میثاقین) که بنیان‌های نظری آن اومانستی-لیبرالیستی است، وجود ندارد.

در این کتاب تلاش گردیده با طرح مطالب قابل فهم با بیان و ادبیاتی ساده خوانندگان با مفاهیم، کلیات، ساختار و مبانی حقوق بشر و حقوق شهروندی در نظام بین‌المللی حقوق بشر و نظام حقوق داخلی آشنایی اجمالی پیدا کرده و پس از آن، حقوق و آزادی‌های شناسایی شده در فصل سوم قانون اساسی برای علاقه‌مندان به مباحث حقوق شهروندی تشریح و با حقوق و آزادی‌های فردی مندرج در اسناد بین‌المللی حقوق بشری مطابقت داده شود.

محمدحسینی، اردیبهشت ۱۳۹۷